

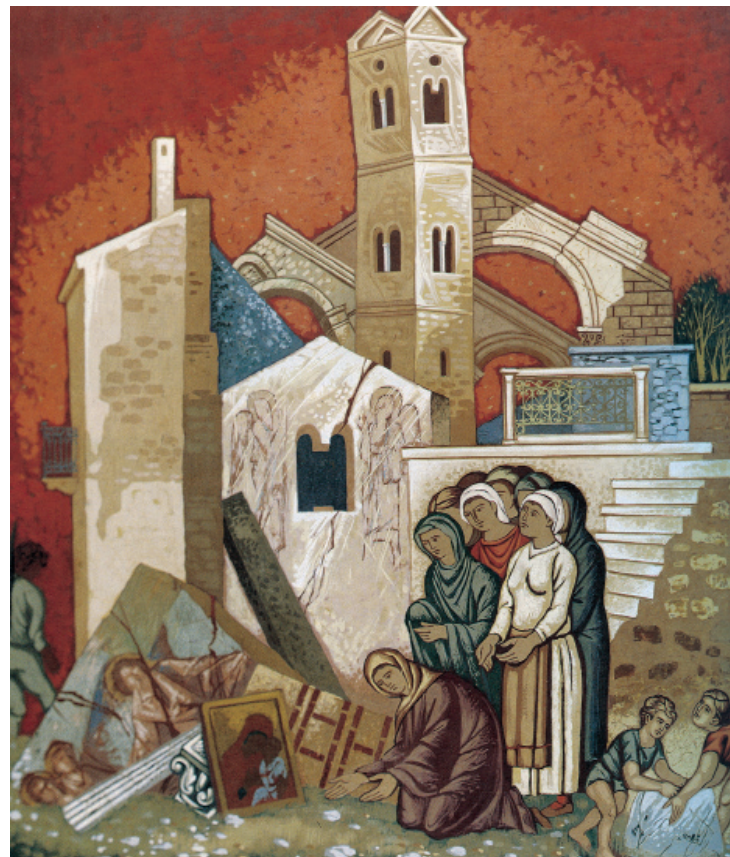
ΜΕΓΑΛΗ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΣ 3

Άνσελμος - Βαρθολομαίος άγιος

Ο Αστεριάδης δεν μετέβη στο Παρίσι όπως συνήθιζαν οι ομότεχνοί του και δεν είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τις νέες ευρωπαϊκές καλλιτεχνικές τάσεις. Στο έργο του «Άγγελος του Ευαγγελισμού» (αντίγραφο του 1927 από τον ναό των Αγίων Θεοδώρων του Μυστρά) διαφαίνεται η έμμεση γνώση της παρισινής ζωγραφικής. Ο Κώστας Ουράνης παρατηρεί ότι ο Αστεριάδης «γίνεται ρευστός όταν αντιγράφει βυζαντινές τοιχογραφίες». Ο Αστεριάδης δεν αντιγράφει με δουλικό τρόπο τις πρωτότυπες βυζαντινές δημιουργίες, αλλά τις επεξεργάζεται και τις αφομοιώνει μέσα από το προσωπικό του εκφραστικό ιδίωμα με διάθεση προσαρμογής στην εικαστική γλώσσα και τις αναζητήσεις του 20^{ου} αι. Στο εμβληματικό τρίπτυχο έργο του με τίτλο «Σεισμός», εμπνευσμένο από τον σεισμό του 1954 που έπληξε τη Θεσσαλία, οι επιρροές του από τη βυζαντινή τέχνη είναι εμφανείς τόσο ως προς τη μορφή αλλά και ως προς το περιεχόμενο. Το έργο αυτό αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα πρόσληψης της βυζαντινής τέχνης από την κοσμική ζωγραφική. Έργα του κοσμούν ιδιωτικές και δημόσιες συλλογές όπως στην Πνακοθήκη Αβέρωφ, στην Π.Δ. Αθηναίων, στην ΕΠΜΑΣ, στη συλλογή Κουτλίδη, Κατσιργα, Λεβέντη, ΜΙΕΤ, στην Τράπεζα Ελλάδος κ.ά. Εκτός από την κοσμική ζωγραφική (τοπία, προσωπογραφίες, απόψεις πόλεων, γυμνά, νεκρές φύσεις κ.ά.), ασχολήθηκε και με την εκκλησιαστική τέχνη (τοιχογραφίες, ψηφιδωτά, φορητές εικόνες). Σχεδίασε ψηφιδωτά για την Τράπεζα της Ελλάδος (1934) και τον ναό της Καπνακαρέας (1935) στην Αθήνα. Συμμετείχε στην αγιογράφηση του ναΐσκου της Αγίας Βαρβάρας στο Ζάννειο Ορφανοτροφείο Πειραιά (1939), του παρεκκλησίου των Εισοδίων της Θεοτόκου στους Τράχωνες Αττικής (1942), του ναού του Αγίου Δημητρίου στο Ν. Φάληρο και του αγίου Βλασίου (μαζί με τον Σπ.Βασιλείου) στο Ξυλόκαστρο (1948), του ναού της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στη Λάρισα, του ναού του Αγίου Νικολάου στον Βόλο (1952) κ.ά. Το 1935 εικονογραφεί το Σερβικό Μνημείο για τους πεσόντες του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου στη Θεσσαλονίκη και το 1936-1940 αναλαμβάνει την εντοίχια ζωγραφική του αναστηλωμένου στα τέλη του 19^{ου} αι. ναού της Επισκοπής Τεγέας (Κόιμηση της Θεοτόκου). Ασχολείται όμως και με την εικονογράφηση βιβλίων θρησκευτικού (Παρακλητική, Αθήνα 1945) ή λογοτεχνικού περιεχομένου (Παιδικόν Ημερολόγιον, 1940· Τ. Ξεφλούδα, Άνθρακωποι του Μύθου, 1945) αλλά και την έκδοση λευκωμάτων με λιθογραφίες και ακουαρέλες. Στην κατοχή κυκλοφόρησε χαρακτηριστικά με θεματογραφία από τη λαϊκή μας παράδοση. Το έργο του είναι πολύπλευρο και σφράγισε την εποχή με τον συγκερασμό μορφολογικών και τεχνολογικών εκφάνσεων

τόσο από τις μοντέρνες καλλιτεχνικές αναζητήσεις όσο και από τα διδάγματα της βυζαντινής και της λαϊκής παράδοσης. Διακρίνεται για τη σχεδιαστική του ακρίβεια, τη λιτότητα της έκφρασης, τη χρωματική του ευαισθησία και καθαρότητα, τη σαφήνεια και ενίοτε τη σχηματικοποίηση. Έργα του εκτέθηκαν σε πολλές εκθέσεις ατομικές και ομαδικές αλλά και αναδρομικές μετά τον θάνατό του. Ατομικές εκθέσεις: το 1921 (Παρνασσός), 1923 (Βόλος), 1925 (Λάρισα), 1930 Αθήνα (αίθουσα Στρατηγόπουλου), 1959 (Ναύπλιο). Ομαδικές: 1921 και 1923 (Βόλος), 1930 (Λονδίνο), 1937, 1940

Σεισμός, φορητή εικόνα (τρίπτυχο), λεπτομέρεια (1955), Μουσείο Γ.Ι. Κατσιργα, Δημοτική Πνακοθήκη Λάρισα

(Θεσσαλονίκη), 1934, 1940 (Μπιεννάλε Βενετία), 1935 (Βιέννη), 1935 (Σικάγο), 1937 (Παρίσι), 1947 (Στοκχόλμη), 1947 (Κάιρο), 1953 (Οπτάβα), 1959 (Μπιεννάλε Σάο Πάολο), 1963 (Μόσχα), 1965 (Μπουένος Άιρες), 1970 (Λευκωσία), 1973 (Θεσσαλονίκη) κ.ά. Μετά θάνατο: το 1994 (Αθήνα), 2002 (Αθήνα), 2006 (Κύμη), 2008-2009 (Αγρίνιο), 2008 (Αλεξανδρούπολη), 2009 (Αθήνα). Μ.ΚΑΖ.

Βιβλιογραφία:

Αστεριάδης, Α., Το Σπίτι του Σφαρις στ' Αμπελίκια, Αθήνα 1928· Αστεριάδης, Α., Έξη ακουαρέλες και δύο λιθογραφίες του ζωγράφου Αστεριάδη, Αθήνα 1944· Αγίνωρ Αστεριάδης, κατ. εκθ. Καλλιτεχνικό Πνευματικό κέντρο Ωρα, Αθήνα 1970· Αγίνωρ Αστεριάδης, κατ. εκθ. ΕΠΜΑΣ, Αθήνα 1976· Κουρτικάκης, Αντ., Λεύκωμα Ελλήνων Καλλιτεχνών (1800-1978), τ. 1, 1978· Γεωργιάδου-Κούντουρα, Ευθ., Θρησκευτικά θέματα

στη νεοελληνική ζωγραφική (1900-1940), διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 1984· Γρηγοράκης, Ν. (επιμ.), Αγίνωρ Αστεριάδης, 1989-1977, κατ. εκθ. Αίθουσα Τέχνης Υάκινθος, Αθήνα 1985· Γρηγοράκης, Ν. (επιμ.), Αγίνωρ Αστεριάδης, Χαρακτική (1924-1968), κατ. εκθ. Αίθουσα Τέχνης Υάκινθος, Αθήνα 1987· Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών. Ζωγράφοι-Γλύπτες-Χαράκτες, 16^{ος}-20^{ος} αιώνας, τ. 1, Αθήνα: Μέλισσα 1997· Οράτη, Ειρ. (επιμ.), Αγίνωρ Αστεριάδης, Ζωγραφική-Χαρακτική, Αθήνα [Πολιτιστικός οργανισμός Δήμου Αθηναίων] / Λάρισα Εικαστικό Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Εθνικού Πολιτιστικού Δικτύου Πόλεων ΥΠΠΟ] [1998]· Βλάχος, Μ., Αγίνωρ Αστεριάδης, Δημοτική Πνακοθήκη Λάρισας, Λάρισα 2005· Οράτη, Ειρ. (επιμ.), Αγίνωρ Αστεριάδης, αναδρομική έκθεση, κατ. εκθ. Δημοτική Πνακοθήκη Πατρών, Πάτρα 1998· Πετρούλακης, Α., «Αγίνωρ Αστεριάδης», Θεσσαλικές Επιλογές 144 (Νοέμβριος 1998)· Βυζάντιο και Νεώτερη Τέχνη. Η πρόσληψη της

μαρτυρίας του δεν περιέχονται στους Συναξαριστές. Στους περισσότερους κώδικες αναγράφεται ως μάρτυρας και συγκλητικός και ότι υπέστη τον θάνατο δια του ξίφους. Στον Συναξαριστή του Νικοδήμου περιγράφεται ως οσιομάρτυς και θαυματουργός. Α.ΚΟΝ.

Βιβλιογραφία:

ΘΗΕ 3 (1963) 410· Ευστρατιάδης, Σ., Αγιολόγιον της Ορθοδόξου Εκκλησίας, Αθήνα 1995, σ. 61.

3. Βλ. Αλέξανδρος.

Αστερίος Ουρβανός. Πρεσβύτερος ή επίσκοπος στη Μ. Ασία (3^{ος} αι.). Έγραψε τρία βιβλία εναντίον των Μοντανιστών. Από τα βιβλία του διασώθηκαν ορισμένα αποσπάσματα (PG 10:145-156). ΠΣΠ.

Βιβλιογραφία:

DHGE, 2, 1167· ΘΗΕ 3 (1963) 408.

Αστερίος ο Σκυθοπολίτης. Στην 70^η επιστολή του Ιερωνύμου (PL τ. 22, σπλ. 667), γραμμένη γύρω στα 397 μ.Χ., σε έναν κατάλογο αξιολογών χριστιανών συγγραφέων με κλασική παιδεία, αναφέρεται ο Αστερίος Σκυθοπολίτης. Η πλειονότητα των μελετητών τον ταυτίζει πρωτίτως με τον αιρετικό Αστερίο τον Σοφιστή και δευτερευόντως με τον Αστερίο Αμασειάς. Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη πρόκειται για λάθος κάποιου αντιγράφου, που εξέλαβε το "sophista" ως "scythopolita". Νεότεροι μελετητές υποστηρίζουν ότι πρόκειται για συγγραφέα, που δεν πρέπει να ταυτίζεται με τους άλλους δύο, έζησε στα μέσα του 4^{ου} αι. και έγραψε σχόλια στους Ψαλμούς. Α.ΔΟΛ.

Βιβλιογραφία:

Χρήστου, Π., Ελληνική Πατρολογία, Θεσσαλονίκη: Βυζάντιον 1987, τ. Γ', σ. 400-403· Kinzig, Wolfram, In Search of Asterius, Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht 1990, σ. 122-24.

Αστερίος Σοφιστής. 1. Βίος. Ο Αστερίος ο σοφιστής γεννήθηκε στην Καππαδοκία πιθανόν από εθνικούς ή και ιουδαίους γονείς στα τέλη του 3^{ου} αι. Ανατράφηκε και σπούδασε εντός του ιουδαιοορθρινικού κλίματος του συροπαλαιστίνιου χώρου. Έχοντας λάβει φιλοσοφική παιδεία, αποφάσισε να ενταχθεί στον κύκλο των μαθητών του Λουκιανού στην Αντιόχεια και να ασπαστεί τελικώς το χριστιανικό δόγμα. Παρά την προσέλευσή του στον χριστιανισμό, δεν εγκατέλειψε το επάγγελμα του σοφιστή. Επί Μαξιμιανού (303/4) συνελήφθη ως χριστιανός, αλλά αφέθηκε ελεύθερος, επειδή δέχθηκε να θυσιάσει στα είδωλα. Η πράξη αυτή του στερήσει τη δυνατότητα να εισέλθει στην τάξη του κλήρου, όχι όμως και τη διάθεση να αναμειχθεί ενεργά στις θεολογικές συζητήσεις της εποχής. Έχοντας ως κέντρο των δραστηριοτήτων του τη Συρία, διέδιδε τις αιρετικές του διδασκαλίες στην περιοχή της Καππαδοκίας, της Αλεξανδρείας και της Παλαιστίνης. Συμμετείχε στη σύνοδο της Αντιόχειας το 341 ως συνοδευών τον

Βυζαντινής τέχνης στην ελληνική ζωγραφική του α΄ μισού του 20^{ου} αιώνα, κατ. εκθ., Χριστιανικό και Βυζαντινό Μουσείο, Αθήνα 2009· Κόρδης, Γ., «Οι τοιχογραφίες του Αγίνωρ Αστεριάδη στην Παλαιά Επισκοπή Τεγέας. Μία αισθητική αποτίμηση», Α΄ Επιστημονικό Συμπόσιο της Νεοελληνικής Εκκλησιαστικής Τέχνης (Αθήνα 2008), Αθήνα 2009, σ. 327-338.

Αστερίος. Μάρτυρες.

1. Εορτάζεται μαζί με τα αδελφία του, Κλαύδιο, Νέωνα και Νεονίλλη την 30^η Οκτωβρίου. Καταγόταν από την Κιλικία και το μαρτύριό τους έλαβε χώρα επί αυτοκράτορος Διοκλητιανού (284-305). Χ.ΒΡ.

Βιβλιογραφία:

ΘΗΕ, 3 (1963) 408· Brandi, M.V., "Asterio, vescovo di Amasea, santo", BS 2, 514-516.

2. Οσιομάρτυς ο θαυματουργός. Πληροφορίες για τον τόπο και τον χρόνο του

επίσκοπο Καισαρείας Διάνο. Έχοντας εξασφαλίσει την ισχυρή υποστήριξη του Ευσεβίου Νικομηδείας κατόρθωσε τελικώς να εκπληρώσει την επιθυμία του να ιερωθεί και να αναρρηθεί, περί το 342, στον επισκοπικό θρόνο της Κύρου, γειτονικής πόλης της Αντιόχειας. Δεν πρόλαβε, όμως, να ασκήσει τα καθήκοντά του λόγω αιφνιδίου θανάτου (Θεοδώρητος Κύρου, *Φιλόθεος Ιστορία*, β', PG 82:1321D-1324B).

2. Έργα. Ο Αστέριος υπήρξε πολυγλωσσώτατος. Στα σωζόμενα έργα του είναι εμφανής η φιλοσοφική του παιδεία, η σαφής γνώση της Αγίας Γραφής και η έντονη επίδραση της ραββινικής εξηγητικής.

Ο Ιερώνυμος δίδει την πληροφορία ότι μεταξύ της πληθώρας των έργων του συγκαταλέγονται και ερμηνευτικά υπομνήματα εις τους Ψαλμούς, εις τα Ευαγγέλια και εις την προς Ρωμαίους παύλεια επιστολή. Ο ιστορικός Σωκράτης μαρτυρεί περί της ευρείας χρήσεως των έργων του Αστερίου από τους αποδιδούς του (*Εκκλησιαστική Ιστορία*, I, ΛC', PG 67:173A-B).

Σημαντικότερο έργο του θεωρείται το *Συναγμάτιον*, το οποίο πιθανόν γράφηκε πριν από το 325. Με το έργο αυτό, ο Αστέριος υποστηρίζει θεολογικώς τις θέσεις του αρειανισμού. Αποσπάσματα σώζονται σε έργα του Μ. Αθανασίου και του Μαρκελλού Αγκύρας, οι οποίοι προς μεθοδική ανάρτηση του αιρετικού περιεχομένου τους τα παραθέτουν αυτούσια.

Στον Αστέριο ανήκει επίσης η *Επιστολή* «πρὸς ἑκαστον τῶν μὴ ὀρθῶς γραφέντων». Γράφηκε μεταξύ 331 και 335 προς μετριασμό των ακραίων αντιλήψεων της *Πρὸς Παυλῖνον* επιστολής του Ευσεβίου Νικομηδείας. Ο Μάρκελλος Αγκύρας με αφορμή την επιστολή αυτή κατηγορήσε τον Αστέριο ως κτισματολάτρη και αντέκρουσε θεολογικώς τις αρειανικές του δοξασίες. Ο Αστέριος, με νέο σύγγραμμα απάντησε στις αιτιάσεις που διατύπωσε ο Μάρκελλος, κατηγορώντας τον ταυτοχρόνως ως σαβελλιανιστή.

Στον Αστέριο αποδίδονται *Ὁμιλίες 31 ἐξηγητικαὶ εἰς Ψαλμοὺς*, οι οποίες γράφηκαν μετά το 335 και εξεδόθησαν κριτικώς από τον Μ. Richard. Από αυτές οι 2 τελευταίες, παρά το γεγονός ότι φέρουν ως επικεφαλίδα ψαλμικά χωρία, δεν έχουν εξηγητικό χαρακτήρα αλλά συνιστούν κηρύγματα της Μ. Πέμπτης και της Μ. Παρασκευής. Από το σύνολο των ομιλιών αυτών, 7 προρίζονταν για εκφώνηση κατά τις ημέρες της Διακαινησίμου. Η γνωσιότητα των 1, 10, 14, 24, 26, 27 (το β' μέρος) και 28 (παράγραφοι 8, 9) αμφισβητείται.

Ο Richard εξέδωσε επίσης αποσπάσματα από *Υπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς*, τα οποία εντόπισε στη Σειρά του τύπου VI που καταρτίστηκε στην Παλαιστίνη τον 6^ο αἰ. Τα αποσπάσματα αναφέρονται στους 36 πρώτους ψαλμούς, αλλά

πρέπει να ληφθεί υπόψη η μαρτυρία του Ιερωνύμου περί υπομνηματισμού του συνόλου των Ψαλμών. Πιθανώς να συντάξε το *Σύμβολο* της συνόδου των Εγκαινίων (341), το οποίο έχει αποδοθεί στον Λουκιανό.

3. Διδασκαλία. Ο Αστέριος υπήρξε θεωρητικός υπέρμαχος του Αρείου και της διδασκαλίας του. Χρησιμοποίησε κατάλληλη ορολογία με σκοπό να αμβλύνει την πολεμική που δεχόταν το αρειανικό δόγμα από τους ορθοδόξους. Προς τον σκοπό αυτό υπέδειξε τη χρήση του όρου 'ἀγέννητος' για τον Πατέρα και 'γεννιὸς' για τον Υἱό. Ο Μ. Αθανάσιος αποδίδοντάς του «πανούργον προαίρεσιν» (*Κατὰ Ἀρειανῶν*, Λόγος Α', 32, PG 26:77C) τον κατηγορήσε ότι «συνηγορεῖ τῇ Ἀρειανῇ αἵρεσει» (*Κατὰ Ἀρειανῶν*, Λόγος Α', 32, PG 26:77A), διότι ἐπινόησε την «τοῦ ἀγενήτου λέξιν», ώστε να προβάλλει κατά τρόπο συγκεκαλλυμένο την αρειανική διδασκαλία, αποφεύγοντας τους προκλητικούς για τους ορθοδόξους όρους «ἐξ οὐκ ὄντων» και «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν» (*Κατὰ Ἀρειανῶν*, Λόγος Α', 32, PG 26:77C).

Ο Αστέριος χρησιμοποίησε δεινῶς τη μέθοδο της σημασιολογικής μετατόπισης της καθιερωμένης δογματικής ορολογίας, προκειμένου να αποφύγει τις οξείες αντιδράσεις των ορθοδόξων. Χαρακτηριστικά είναι η διατύπωσή του «εἰ ἀγέννητος ὁ Θεός, οὐ γεννήτῃ, ἀλλὰ γέννημά ἐστιν ἡ τούτου εἰκὼν, ἥτις ἐστὶν ὁ Λόγος αὐτοῦ καὶ ἡ Σοφία» (*Κατὰ Ἀρειανῶν*, Λόγος Α', 31, PG 26:76C). Η σκοπιμότητα της διάστιξης μεταξύ των διατυπώσεων 'γεννήτῃ' και 'γέννημα' μπορεί να γίνει αντιληπτή σε συνάρτηση με την εννοιολογική χροιά, την οποία δίδει ο Αστέριος στον όρο 'ἀγέννητος'. Συγκεκριμένα, η έννοια του 'ἀγενήτου' διακρίνει το 'ἀεὶ ὄν' από το 'ποισθέν'. Με αυτή τη σημασιολογική αποσαφήνιση του όρου 'ἀγέννητος', ο Αστέριος υποκαθιστᾷ τη λέξη 'κτίσμα' με τη λέξη 'γέννημα' για να δηλώσει τη φύση του Υἱοῦ του Θεοῦ, χωρίς κατ' ουσίαν να απομακρύνεται από τη διδασκαλία περί της κτισιοτήτας Του (*Κατὰ Ἀρειανῶν*, Λόγος Α', 30, PG 26:76A).

Ο Αστέριος αντιπαραβάλλει δύο παύλεια χωρία: το Ρωμ 1:20 (Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε αἰδὶς αὐτοῦ δύναμις καὶ θεϊότης) και το 1 Κορ 1:24 (Χριστὸν Θεοῦ δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν). Η επιλογή των χωρίων αυτών χρησιμοποιεῖται προκειμένου να θεμελιώσει τη διδασκαλία του περί διακρίσεως μεταξύ της ἐμφυτης ἀγέννητης δυνάμεως και σοφίας του Θεοῦ, η οποία δηλώνεται στο Ρωμ 1:20 και της «διὰ Χριστοῦ δεικνυμένης», και λαμβάνει το όνομά της «κατὰ μετουσίαν» της «ἰδίας», «ἀληθινῆς» σοφίας του Πατρός, της συνυπάρχουσας ἀγεννήτως αὐτῷ, η οποία δηλώνεται με το 1 Κορ 1:24 (*Κατὰ Ἀρειανῶν*, Λόγος Β', 37, PG 26:225A-228A). Το κύριο επιχεί-

ρημα για τη διάκριση αυτή αντλεί από τη γραμματοσυνακτική παρατήρηση επί του 1 Κορ 1:24 ότι στα ουσιαστικά 'δύναμις' και 'σοφία' δεν προτάσσεται το οριστικό άρθρο. Το σκεπτικό αυτό είναι ένα μικρό δείγμα της μεθοδικότητας που επιδείκνυε ο Αστέριος κατά την ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας του, λόγω της μεγάλης του πείρας στην τέχνη του σοφιστή (συνηγόρου), την κατεξοχήν τέχνη της πειθούς.

Μετά τον θάνατο του Αρείου το 336 εγκατέλειψε τις προβαλλόμενες θέσεις του στο *Συναγμάτιον* και αποδέχθηκε τον Υἱό ως εἰκόνα του Πατρός και ὁμοιο προς τον Πατέρα. Όταν μάλιστα δεν αντέδρασε στις αποφάσεις της συνόδου της Αντιόχειας (341) κατηγορήθηκε από τον αρειανό ιστορικό Φιλοστόργιο για αλλοίωση της διδασκαλίας του κοινού τους διδασκάλου Λουκιανού (*Εκκλησιαστική Ιστορία*, II, ιε', PG 65,477A-B και IV, δ', PG 65,520A-B). Α.ΓΛΑ.

Βιβλιογραφία:

Πηγές: *Συναγμάτιον:* Bardy, G., *Recherches sur s. Lucien d'Antioche et son ecole*, Paris 1936, 341-348· *Επιστολή «πρὸς ἑκαστον τῶν μὴ ὀρθῶς γραφέντων»:* Bardy, G., *Recherches sur s. Lucien d'Antioche et son ecole*, Paris 1936, 348-354, BEΠΕΣ 29,30-32· *Ὁμιλίες 31 ἐξηγητικαὶ εἰς Ψαλμοὺς:* Richard, M., *Asterii Sophistae commentarium in Psalmos quae supersunt. Accedunt aliquot homiliae anonymae*, Osloae 1956· Skard E., *Index Asterianus*, Osloae 1962· PG 40:389-477, 55, 35-39, 539-547, 549-558, BEΠΕΣ 37,155-262, 38, 23-89· *Υπόμνημα εἰς τοὺς Ψαλμοὺς:* Richard, M., *Asterii Sophistae commentarium in Psalmos quae supersunt. Accedunt aliquot homiliae anonymae*, Osloae 1956, σ. 249-273, BEΠΕΣ 38,91-111· *Σύμβολο* του έτους 341: Kelly, J., *Alchristliche Glaubensbekenntnisse. Geschichte und Theologie*, Göttingen 1972, σ. 265-267, PG 26:721-722.

Βοηθήματα: Μπαλάνος, Δ., *Πατρολογία. Οι ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες καὶ συγγραφεῖς τῶν ὀκτῶ πρώτων αἰώνων*, Αθήνα 1930· Quasten, J., *Patrology*, τ. 3, εκδ. Spectrum Publishers, Md Newman Press, Utrecht Westminster 1963· Νόβακ, Γ., «Αστέριος. Ο Σοφιστής ἢ ο Καππαδόκης (Γ' -Δ' αἰών)», *ΘΕ 3* (1963) 408-409· Χρήστου, Π., *Ελληνική Πατρολογία*, τ. 3, Θεσσαλονίκη: ΠΙΠΜ 1987· Παπαδόπουλος, Σ., *Πατρολογία*, τ. Β'. *Ο τέταρτος αἰώνας (Ανατολή καὶ Δύση)*, Αθήνα 1990· ODB 1 (1991) 213· Φειδάς, Β., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, τ. 1, Αθήνα 1994· Σκουτέρης, Κ., *Ιστορία Δογμάτων*, τ. 2ος. *Η Ορθόδοξη δογματική διδασκαλία και οι νοθεύσεις της από τις αρχές του τέταρτου αιώνα μέχρι και την Τρίτη Οικουμενική Σύνοδο*, Αθήνα 2004· *LthK* 1 (2009) 1102.

Αστέριος Αμασείας. 1. Βίος. Σύγχρονος των Καππαδοκῶν Πατέρων του 4^{ου} αἰ. Δεν πρέπει να συγχέεται με τον αρειανόφρονα Αστέριο Σοφιστή της εποχής του, διότι, κατά τον ιερό Φώτιο «ἕτερος οὖν τὸ θρέμμα τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ ἕτερος ὁ τῆς πλάνης κήρυξ» (*Ἀμφιλόχεια*, PG 101:1161B). Οι πληροφορίες για τον βίο του είναι περιορισμένες. Δεν γνωρίζουμε τη γενέτειρά του, καθώς επίσης και τον ακριβή χρόνο γεννήσεώς του. Από την ομιλία του *Περὶ πλεονεξίας* συνάγεται το συμπέρασμα ότι γεννήθηκε περί το 340. Πιθανολογείται ότι σπούδασε στην Αντιόχεια. Οι πηγές αναφέρουν ότι κάποιος ονομαστίος Σκύθης διδά-

σκαλος τον μύησε στη γραμματική και νομική επιστήμη και ότι μετά το πέρας των σπουδών του ἰσκόπε για κάποιο διάστημα το επάγγελμα του συνηγόρου με μεγάλη επιτυχία (PG 104:213C). Κατά τον Φώτιο μαθήτευσε κοντά στον ασκητή Ιουλιανό και αξιόθηκε να γίνει νηοῦμενος Μονῆς (PG 40:477-480). Διαδέχθηκε τον ἐπίσκοπο Ευλάριο και κατά τη διάρκεια της επισκοπικής του δράσης (380-390) ανέπτυξε αξιοζήλευτο ποιμαντικό και κηρυγματικό έργο. Η Ζ' Οικουμενική σύνοδος στην 4^η συνεδρία της ανέγνωσε την ομιλία του Αστερίου *Ἐκφρασις εἰς τὴν ἁγίαν Εὐφημίαν τὴν μάρτυραν* (Mansi 13,16A-17D). Μετά το πέρας της ανάγνωσης, ο Θεόδωρος ἐπίσκοπος Κατάνης αναφώνησε ότι «ὁ μακάριος καὶ θεοφόρος διδάσκαλος Αστέριος, ὡς ἀστήρ φαεινός, πάντων ἡμῶν τὰς καρδίας κατηύγαγεν» (Mansi 13, 20E). Η ίδια σύνοδος, κατά την ἑκτὴ συνεδρία της, μνημόνευσε κατὰ παραπομπή και την *Εἰς τὸν πλοσίον και τὸν Λάζαρον* ομιλία του Αστερίου (Mansi 13, 305D).

Ο ακριβὴς χρόνος της κοιμήσεώς του δεν μας είναι γνωστός. Η έρευνα αξιοποιώντας τη μαρτυρία του Φωτίου ότι «εἰς βαθὺ γῆρας τοῦ βίου κατήντησεν» (PG 101:1161B) τοποθετεῖ τον θάνατό του μεταξύ 420 και 425.

2. Έργα. Ο Αστέριος Αμασείας διακρίνεται για το αρχαῖον ὕφος και τον προσηγμένο και εύρυθμο λόγο του, καθώς ήταν εμβριθὴς γνώστης των κανόνων της ρητορικής τέχνης. Ο σαφὴς επιπρασμός του από την ομιλητική του Μ. Βασιλείου, του Γρηγορίου Θεολόγου και του Γρηγορίου Νύσσου, σε συνδυασμό με τη γλωσσοπλαστική του δεινότητα και την προσεκτική χρήση μέτρων, ὅπως του παροξυτονισμού, του προπαροξυτονισμού, της ισοσυλλαβίας, του ομοιοτέλετου, της ομοτονίας και των βραχέων κώλων, επηύρσαν το πδύγλωσσο κάλλος των έργων του.

Γνήσιες θεωρούνται οι ομιλίες: α) *Εἰς τὸν πλοσίον και εἰς τὸν Λάζαρον*, β) *Εἰς τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας*, γ) *Κατὰ πλεονεξίας*, δ) *Κατηγορικὸς τῆς ἐορτῆς τῶν Κανανδῶν*, ε) *Εἰς τὸ «εἰ ἔξοσι ἄνθρωποι ἀπολῶσαι τὴν γυναικα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν»*, στ) *Εἰς τὸν προφῆτην Δανιὴλ καὶ εἰς τὴν Σωσάνναν*, ζ) *Εἰς τὸν ἐκ κοιλίας τυφλόν*, η) *Εἰς τοὺς Ἁγίους κορυφαίους ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον*, θ) *Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυραν Φωκᾶν*, ι) *Ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους Μάρτυρας*, ια) *Εἰς μαρτύριον τῆς... μάρτυρος Εὐφημίας ἔκφρασις*, ιβ) *Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυραν Στέφανον*, ιγ) *Προτρεπτικὸς περὶ μετανοίας*, ιδ) *Λόγος εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν νηστειῶν*, ιε) *Εἰς τὸ ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι*, ις) *Εἰς τοὺς δύο υἱοὺς τοὺς παρὰ τῷ Λουκᾷ*.

Αποσπάσματα των ομιλιών ζ', ιβ', ιγ', ιδ' σώζονται και από τον ιερό Φώτιο (PG 104:204-209· 231-239· 221-224). Στις σειρές (Catena) του Νικήτα Ηρακλείας περιλαμβάνονται και 26